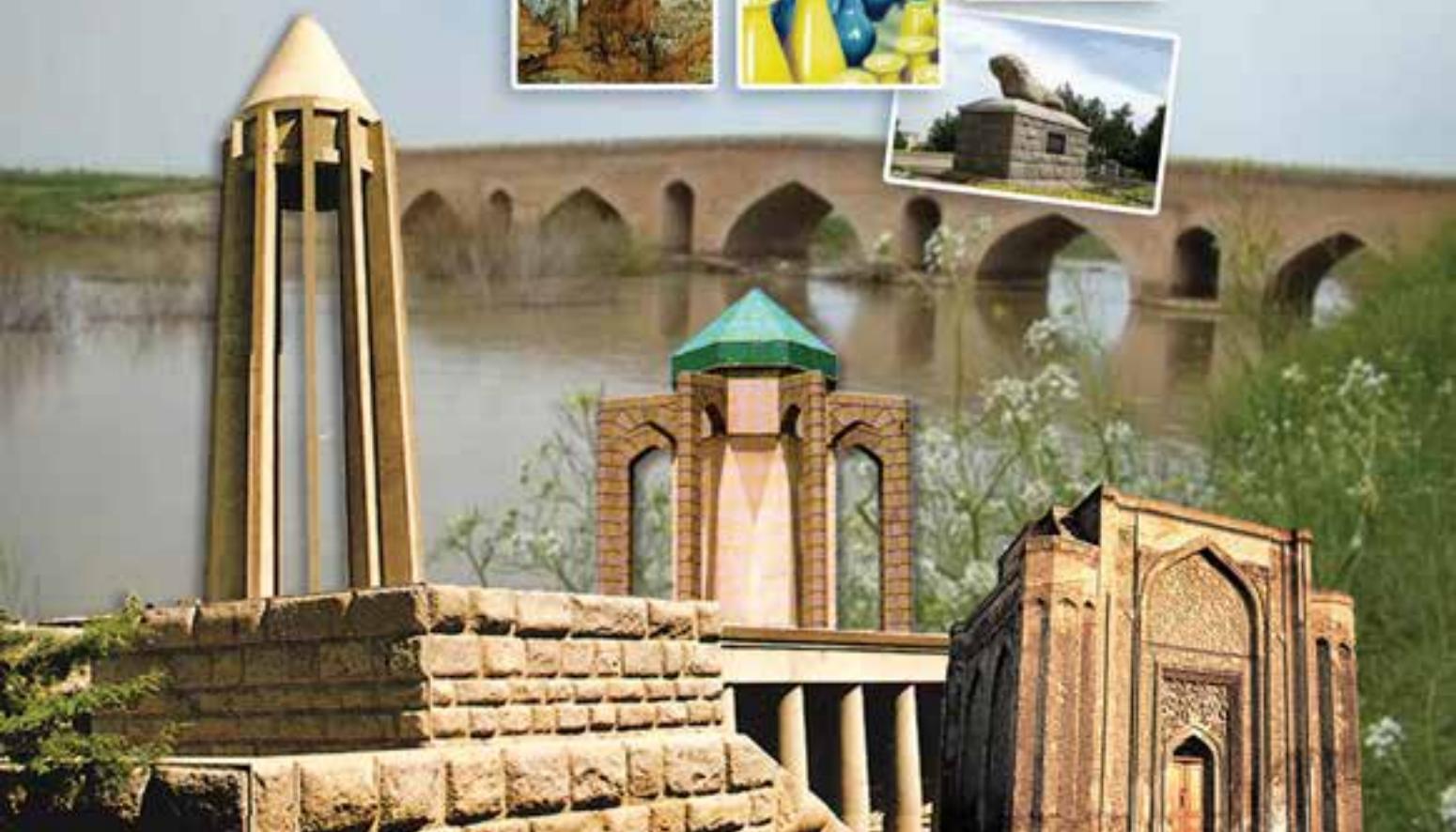
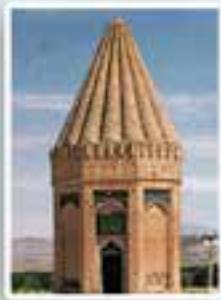
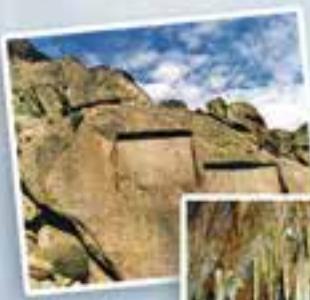

فصل چهارم

پیشینه استان همدان

فرانگیران عزیز، انتظار می‌رود بعد از مطالعهٔ این فصل بتوانید:

- اسامی گوئاگون همدان، در طول تاریخ را بیان کنید.
- مهم‌ترین تهاجمات به منطقهٔ همدان را تشریح کنید.
- بزرگان و افراد مشهور استان در طول تاریخ را بشناسید.
- نقش استان همدان در جریان جنگ تحملی عراق بر علیه ایران را توضیح دهید.

مقدمه

به عقیدهٔ مورخان، از ۵۷۰ سال پیش، مردمانی از اقوام بومی ایران در تپهٔ گیان نهادند، زندگی می‌کردند و تمدن که با یکجانشینی و تمدن آشنا بودند، مطابق کاوش‌های باستان‌شناسی، دورهٔ تمدن در آنجا شناسایی شده است. از هزارهٔ پنجم قبل از میلاد، دامنه‌ها و دشت‌های اطراف کوه الوند، به یکی از محل‌های مورد علاقهٔ اقوام شمالی ایران، تبدیل شد.

به‌طور حتم از اواسط هزارهٔ سوم قبل از میلاد، یکی از اقوام کوه‌های زاگرس به نام کاسی، با ساختن قلعه‌های نظامی، به صورت ثابت در همدان مستقر شدند. شهرت جهانی قوم کاسی به علت لشکرکشی و حکومت بر ایلام، بابل و بین‌النهرین است (هزارهٔ دوم قبل از میلاد).

نمایی از تپهٔ پاسمنانی گیان نهادند

همدان، اولین پایتخت تاریخ و تمدن ایران زمین

درس دهم: تاریخ و مراکز اولیه تمدن استان همدان

در مورد سابقه شکل‌گیری همدان، افسانه‌ها و روایت‌های مختلفی وجود دارد. یکی از نشانه‌های قدمت و اهمیت منطقه این است که احداث شهر همدان را به اشخاص مشهور نسبت می‌دهند. از جمله آنها تشکیل شهر همدان به حضرت سلیمان پیامبر (ع) منسوب است.

همدان در طول تاریخ، به اسمی گوناگونی آمده است. اولین بار در تاریخ، در کتابه‌تیگلات پالسراول پادشاه آشور، نام این محل، امداه ذکر شده است (۱۱۰۰ق.م).

در زبان مادها، اسم این شهر هنگستانه، به معنای محل اجتماع و در کتابه‌های هخامنشی هگمتان، نوشته شده است. در نوشته‌های یونانی، نام این شهر اکباتان، یعنی انبار جواهرات، ثبت شده است.

بیشتر بدانیم

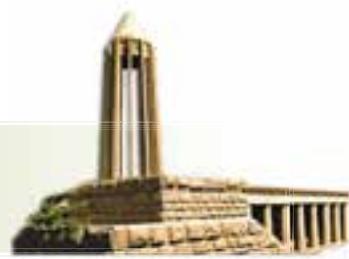
تعداد دیگری از نام‌های همدان در طول زمان به شرح زیر است:

مدیا به زبان یونانی، زینستان ایران شهر در دوره ساسانی (چون همدان انبار سلاح‌های جنگی بود)، ایالت جبال در کتابهای جغرافی نویسان عرب، عراق عجم در زمان سلجوقیان، همدان بیشتر نویسنده‌گان و مورخان دوره اسلامی، و همدان از دوره معاصر تا امروز.

در بعضی دوره‌ها، مناطق مهم این ناحیه اسامی خاصی داشته‌اند؛ مثل «ماه البصره» که لقب نهاده در اوایل دوره اسلامی بوده است.

شکل ۱-۴- شیرسنگی در شهر همدان

همدان در گذر تاریخ

قبل از ورود اسلام : شاخه‌ای از مهاجران آریایی به نام مادها در همدان ساکن شدند. آنها سپس با لشکرکشی آشوری‌ها و تخریب شهرها رو به رو شدند و سرانجام تصمیم گرفتند با یکدیگر متحده و با دولت متجاوز آشور بجنگند.

۴-۱ فعالیت

یکی از دلایل انتخاب همدان برای پایتختی، صفات و ویژگی‌های منطقه همدان بود. این موضوع را بررسی و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

شکل ۴-۲ - نقشه مناطق باستانی همدان

برای مطالعه

فرمانروایان ماد

ردیف	نام	سال‌های حکومت	وقایع مهم
۱	دیاکو	(۶۵۵-۷۸)	ساختن قصر سلطنتی هفت رنگ در هگمتانه، متعدد ساختن طوابق پراکنده ماد
۲	فرورتیش	(۶۳۳-۶۵۵)	حمله مادها به آشور
۳	هووخشتره	(۶۳۳-۵۸۵)	اتحاد با بابل، نابود کردن دولت متجاوز آشور، جنگ با لیدی‌ها
۴	آستیاگس (ازدهاک)	(۵۸۴-۵۵)	درگیری با بابل و هخامنشیان، انقراض دولت ماد

فعالیت ۴-۲

به صورت گروهی، در مورد دلایل ضعف و نابودی دولت ماد، روزنامه دیواری تهیه کنید.

در ابتدای تأسیس حکومت هخامنشیان روابط مادها با آنان دوستانه بود، اما بزرگ‌ترین و خطیرناک‌ترین شورش برای داریوش اول هخامنشی (۵۲۲-۴۸۶ ق.م) قیام مادها بود که به دنبال احیای پادشاهی خود بودند. بعد از سرکوب شورش، همدان به عنوان پایتخت دوم امپراتوری هخامنشی، به اندازه‌ای اهمیت داشت که دو کتبه مهم از شاهان هخامنشی بر کوه الوند همدان به عنوان یادگار این دوران، باقی مانده است.

اسکندر مقدونی دو بار از همدان بازدید کرد و خزینه‌های طلا و جواهراتی را که از لشکرکشی‌های خود جمع‌آوری کرده بود، به این شهر انتقال داد. در این زمان اکباتان از نظر ثروت فراوان و معماری با شکوه، در دنیا مشهور بود. به تدریج

نواحی حاصل خیز جنوبی‌تر منطقه همدان، به دلایل هوای مساعد و آب فراوان، توجه سلوکیان را به خود جلب کرد. به خصوص محدوده بین کرمانشاه، همدان و بروجرد که از زمین‌های پرآب به حساب می‌آمد، مورد علاقه حاکمان سلوکی بود.

شکل ۴-۳ - کتبه‌های گنج نامه

پژوهش کنید!

ترجمه کتیبه‌های گنج نامه را تهیه نمایید.

ایرانیان، پس از اسکندر پادشاهی خاندانی را می‌پذیرفتند که بر شهرهای ماد مسلط باشد. بنابراین، یکی از پایتخت‌های مهم اشکانیان، هگمتانه، در سرزمین ماد بود و شاهان پارتی تابستان را در همدان می‌گذراندند. یکی از هفت خاندان بزرگ در روزگار اشکانیان و ساسانیان خاندان کارن(قارن) در نهاآوند بود. دو امتیاز مهم این خاندان در آن روزگار، نگاهداری از پرچم ایران و تاج گذاشتن بر سر پادشاه در آیین تاجگذاری بود.

منطقه همدان در دوره ساسانیان به دلایل گوناگونی، اهمیت داشت. برخی از این دلایل عبارت‌اند از :

- ۱- پایتخت تابستانی ساسانیان
- ۲- یکی از مراکز مهم تقسیم راه‌های تجاری
- ۳- فعال بودن ضرایبانه همدان مانند دوره‌های قبل
- ۴- دروازه ورود اسلام به ایران بعد از شکست حکومت ساسانیان در نهاآوند

فعالیت ۴-۳

در زمان قدیم، برای اینکه یک شهر ضرایبانه سکه داشته باشد نیاز به چه ویژگی‌های داشت؟ نتیجه تحقیق خود را در کلاس بیان کنید.

بیشتر بدانیم

در عصر سلوکیان معبدی بزرگ در شهر نهاآوند قرار داشت که محل زندگی ملکه «لانودیسه» همسر سومین پادشاه سلوکی بود.

در دوره اشکانیان دلیری‌ها و جانبازی‌های مردم ناحیه ماد به فرماندهی سورنا نقش مهمی در جلوگیری از تجاوز ارتش روم به فرماندهی کراسوس به سرزمین ایران داشت.

همدان در دوران پس از اسلام : بعد از جنگ نهاآوند، در سال ۲۳ هجری قمری، همدان توسط سربازان اسلام فتح شد؛ و دین مقدس اسلام به تدریج در این ناحیه رواج یافت. از قرن اول هجری همدان محل توجه و کوچ طایفه‌های عرب و یکی از مراکز حاکمان آنها شد.

آیا می‌دانید

خارج ناحیه همدان در زمان امویان را حدود چهل میلیون درهم گزارش کرده‌اند.

در اوایل خلافت عباسی و در جریان اختلافات شدید بین امین و مأمون بر سر خلافت عباسی (سال ۱۹۵ ه.ق)، همدان محور جغرا فیابی حوادث نظامی بین عراق و خراسان بود. در قرن سوم هجری قمری، گروهی از علویان طبرستان وارد همدان شدند و قدرت یافتد، آنها چند قرن حکومت شهر را در دست داشتند. علویان همدان به ساخت بعضی اماکن مانند «گنبد علویان» پرداختند و مذهب شیعه را در ایران مرکزی رونق دادند.

بیشتر بدانیم

ابن حوقل در المسالک و الممالک در مورد شهر همدان در قرن چهارم نوشته است: «همدان شهری است بزرگ و زیبا، شهر تازه و اسلامی است. چهار دروازه دارد و تجارت و داد و ستد آن فراوان و دارای آب‌ها و باغها و زراعت و غلات فراوان به خصوص زعفران می‌باشد».

منطقه همدان به دلیل قرار گرفتن در شاهراه بازرگانی، بارها مورد تاخت و تاز قرار گرفته است، اما در تاریخ بعد از اسلام شاهد

۳ بورش عمده و ویرانگر بوده است:

۱- لشکر کشی مرداویج زیاری،

۲- حمله مغول‌ها،

۳- تهاجمات عثمانی‌ها.

مرداویج زیاری به همدان لشکرکشی کرد و با توجه به مقاومت مردم طی چهار روز دست به قتل عام فجیعی زد و خودش را در تاریخ بدنام کرد. (۳۱۹ ه. ق) سپس یک شاخه از امیران دیلمی در همدان به قدرت رسیدند.

از قرن پنجم هجری قمری ترکمانان سلجوقی بر همدان مسلط شدند و از قرن ششم با تجزیه امپراتوری آنها، همدان پایتخت سلجوقیان عراق عجم شد. بعد از «پایتختی» همدان، نهادهای سیاسی و اداری، مدارس، حوزه‌های علمیه، کتابخانه‌ها و دانشمندان علم و ادب به این منطقه اضافه شدند.

حمله مغولان در قرن هفتم هجری همدان را ویران ساخت. بیشتر مردم در دفاع و پایداری از شهر، جان خود را از دست دادند. بعد از آن شهرکی در حومه شمالی به نام «همدان نو» پاگرفت. در زمان وزارت خواجه رشید الدین این شهر مورد توجه آن وزیر وطن دوست قرار داشت.

با استقرار حکومت صفویان در همدان به تدریج این منطقه آباد و ثروتمند شد.

شکل ۴-۴- امامزاده اظہر

(شاه اسماعیل علاقه خاصی به این امامزاده در درگزین داشت).

شکل ۴-۵- امامزاده کوه

(قسمتی از معماری امامزاده محسن مربوط به دوره شاه طهماسب اول است).

۴-۴ فعالیت

درباره زندگی نامه و اقدامات و کتاب‌های مهم خواجه رشید الدین برسی و نتیجه را به صورت یک مقاله در کلاس ارائه دهید.

در قرون ۱۱ و ۱۲ (هـ.ق) نواحی غرب ایران همیشه در معرض تهاجم سپاهیان عثمانی بود. برای نمونه، در سال ۱۱۳۶ (هـ.ق) که احمد پاشا حاکم بغداد، و حشیانه به همدان حمله برد، مردم مانند دوره مغولان به صورتی دلیرانه پایداری کردند، که تقریباً همگی شهید شدند^۱.

طایفه زند که از اراضی دامنه زاگرس به روستاهای «بری» و «کمازان» در تزدیکی ملایر کوچ کرده بودند، بعد از قتل نادرشاه افشار به تدریج نیرو گرفتند. ظهور تدریجی طایفه قراگوزلو و تسلط آنان بر امور منطقه از همین دوره آغاز شد. در دوره قاجار فعالیت‌های تجاری در منطقه همدان اهمیت یافت.

آیا می‌دانید

از نتایج فعالیت اقتصادی در این استان سکونت اقلیت‌های دینی مثل مسیحیان و یهودیان بود.

همدان در دوران معاصر: همدان یکی از مناطق پیشتر در جنبش مشروطیت بود. بعد از جنگ جهانی اول، همدان از نظر علم و دانش ترقی زیادی کرد. در دوران سلطنت پهلوی دوم، روحانیون روشنگری مانند: آیت الله معصومی و آیت الله مدنی، مردم را جهت مبارزه با رژیم پهلوی هدایت کردند. یکی از مهم‌ترین این مبارزات، اقدامات گروه انقلابی ابوذر در نهاآوند بود. مردم استان همدان در دوره انقلاب اسلامی، با تقدیم شهداء و مجروهین، طرفداران رژیم شاه را به زانو درآوردند. برای مثال؛ در ۱۵ آبان ۱۳۵۷، در شهر نهاآوند مردم انقلابی برای اولین بار در کشور، مجسمه شاه را سرنگون کردند.

^۱- اجساد شهدای این جنگ نابرابر را در ۲ تپه دفن کردند و این منطقه به «دو گوران» معروف شد.

پیشینه استان

یکی از ویژگی‌های مهم مبارزات استان همدان در این زمان، حضور نظامیان همراه با مردم در مبارزه علیه رژیم ستم شاهی بود. اوج فدای کاری مردم همدان در راه پیروزی انقلاب در ۲۱ بهمن سال ۱۳۵۷، در زمانی بود که مردم همدان با سازماندهی آیت الله مدنی در مبدأ ورودی جاده کرمانشاه با ایجاد موانع، از حرکت ستون زرهی لشکر ۸۱ به سوی تهران و سرکوب خونین انقلاب جلوگیری کردند.

بیشتر بدانیم

در روز تاسوعای حسینی (۱۹ آذر ۱۳۵۷) یک سرباز همدانی (شهید ناصرالدین امیدی عابد) افسران گارد جاویدان در پادگان لویزان تهران را به گلوله بست و این اقدام در پیروزی انقلاب مؤثر بود.

بیشتر بدانیم

بزرگان و مشاهیر همدان

منطقه همدان یکی از مراکز علم و دانش و شعر ادب بوده است و در طول زمان دانشمندان بزرگ شهرهای دیگر به منظور استفاده از داشت رایج زمان و استفاده از آب و هوای لطیف به این استان مسافرت می‌کردند. در این استان علماء و دانشمندان بزرگی پرورش یافته‌اند.

فقها و عارفان : قاضی عبدالجبار اسدآبادی، عین القضاط، میرسید علی همدانی، ملاحسینقلی شوندی درجزینی، مجدوب علی شاه کبود راهنگی.

وزیران و سیاستمداران : خواجه رشید الدین فضل الله، سید جمال الدین اسدآبادی، سید محمد طباطبایی، شیخ محمد باقر بهاری.

شاعران معروف : بدیع الزمان همدانی، باباطاهر عربان، میررضی‌الدین آرتیمانی، میرزاوه عشقی اسدآبادی، حسینی داور همدانی.

جفراءفیدان و مورخ : ابن الفقيه همدانی، حافظ ابرو.

شخصیت‌های مذهبی و انقلابی معاصر : آیت الله آخوند ملاعلی معصومی، شهید دکتر محمد مفتح، شهید آیت الله مدنی، آیت الله موسوی همدانی، آیت الله نوری همدانی، آیت الله میرشاه ولد، شهید آیت الله محمدعلی قدوسی، شهید آیت الله محمدعلی حیدری و آیت الله محی‌الدین انواری از جمله شخصیت‌های مذهبی و انقلابی استان بوده‌اند.

آیت الله موسوی

شهید آیت الله مدنی

شهید دکتر مفتح

آیت الله نوری همدانی

درس یازدهم: نقش استان در حراست از آرمانهای ایران اسلامی

«همدان دارالعلم و دارالمؤمنین بود قبل از انقلاب، و پس از آن دارالجهاد هم شد.»

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، بیشترین گرفتاری‌ها و مشکلات نظامی برای ایران از ناحیه غرب کشور به وجود آمد. استان همدان با توجه به موقعیت جغرافیایی و نزدیکی به مرز غربی و شور و احساسات شدید مردم برای دفاع از اسلام و انقلاب، به یکی از مراکز مهم پشتیبانی انقلاب تبدیل گردید.

استان ما در حوادث بعد از پیروزی انقلاب در دو زمینه تأثیری بر جسته داشت:

مبارزه با ضد انقلاب

- ۱- کمک به مردم مظلوم کردنستان: با تدبیر شهید آیت الله مدنی، نیروهای مردمی، سپاه و ارتش به یاری مردم مسلمان و غیور کُرد رفتند و در مناطقی مانند سنندج، سقز، قزوین، مریوان، پاوه، مهاباد و ...، فتنه‌های گروهک‌های ضد انقلاب را سرکوب کردند.
- ۲- شکست «کودتای نقاب»: با حمایت دولت آمریکا افسران وابسته به رژیم ستمشاهی در یک طرح محظمانه قرار بود در تاریخ ۱۳۵۹/۴/۱۹ با تصرف پایگاه هوایی شهید نوزه همدان، کودتا شود و در مرحله بعد با هوایی‌ماهای جنگی، مناطق حساس تهران را بمباران کنند. اما به علت حضور به موقع نیروهای سپاه همدان با هماهنگی نظامیان پایگاه، این توطه شکست خورد.

دوران هشت ساله دفاع مقدس

دوران هشت ساله دفاع مقدس (۱۳۵۹-۶۷) برگ زرینی از تاریخ ایران زمین بود که این تاریخ غرورآفرین، مرهون نسلی است که با عزمی پولادین، نیرویی الهی و تحت رهبری امام خمینی (ره) حماسه‌ای بی‌نظیر را رقم زدند.

رزمندگان اسلام در برابر تهاجم ابرقدرت‌های شرق و غرب به سرکردگی ارتش عشی عراق، دفاع نمودند و با الهام از قرآن کریم و فرمایشات ائمه معصومین (ع) که واجب دفاع در برابر ظلم و تعذی را بر هر مسلمانی واجب می‌دانند، به این دفاع، تقدس بخشیده و کلمه دفاع مقدس را معنا نمودند. با شروع جنگ تحمیلی شیرمردانی از استان همدان، هرچند با عنایون ارتشی، سپاهی، بسیجی، جهادی و غیره، اما یکدل، یکصد، از کوچه‌پس کوچه‌های شهرها و روستاهای پایا خاسته و به هم پیوستند و چونان سیلابی عظیم در جای جای جبهه‌ها بنیان دشمن را برکنند. آنان از تبار همان‌هایی بودند که در برابر مرداویچ خونخوار و مغولان جنایتکار ایستادند و بیگانگان را همچون گذشته مأیوس کردند.

نقش مردم استان همدان در طول هشت سال دفاع مقدس را می‌توان در دو قسمت بررسی کرد:

یگان‌های رزمی

- ۱- نیروهای سپاه و بسیج: در آغاز جنگ تحمیلی نیروهای سپاه و بسیج استان در منطقه سرپل ذهاب استان کرمانشاه در مقابل ارتش متجاوز عشی عراق ایستادگی کردند و مانع سقوط شهر و پیش‌روی دشمن شدند.
در سال ۱۳۶۱ یگان ۳۲ انصارالحسین (ع) در همدان تشکیل شد. مؤثرترین نقش لشکر ۳۲ انصارالحسین (ع) در عملیات مرصاد بود.

بیشتر بدانیم

نیروهای انصار الحسین(ع) همدان در عملیات مطلع الفجر، فتحالمبین، بیتالمقدس، رمضان، شارالله، مسلمبن عقیل، والفجر ۲، ۵، ۸، جزایر مجنون، کربلای ۴، ۵، ۸، نصر ۴، بیت المقدس ۲ و مرصاد شرکت فعال داشتند.

۲- تیپ سوم زرهی شهید قهرمان : با شروع جنگ تحملی، این تیپ در خوزستان مستقر شد. در عملیات نصر توانست مواضع دشمن را تصرف و در منطقه کرخه نور پیشوای نماید. رزمندگان این یگان در عملیات‌های : بیتالمقدس، والفجر مقدماتی و محرم نقش اساسی داشتند.

۳- پایگاه هوایی شهید نژاد : فعالیت خلبانان این پایگاه در سه محور اصلی، جنگ هوایی با هوایپماهای دشمن، کمک به عملیات تهاجمی نیروهای زمینی و بمباران نقاط نظامی و اقتصادی در خاک عراق صورت می‌گرفت. برای نمونه، تنها در یک مورد بمباران پایگاه هوایی «الولید» معروف به H3، ۵ درصد از امکانات پروازی عراق نابود شد. یگان پدافند هوایی نیز نقش مهمی در مقابله با تجاوز هوایپماهای دشمن داشت.

شكل ۶-۴- شناسایی پایگاه الرشید در عراق

نهادهای پشتیبانی

۱- جهاد سازندگی : گردان مهندسی رزمی جهاد سازندگی، در جبهه‌های غرب و جنوب با احداث سنگر، خاکریز، جاده، پل و ... نقش مهمی در عملیات جنگی بر عهده داشتند.

۲- ستاد پشتیبانی جنگ : آشیزخانه‌های این ستاد روزانه برای ۵۰ هزار رزمنده غذا آماده می‌کردند. مردم نیز با هماهنگی این ستاد در سال‌های دفاع مقدس به ۳۰ هزار نفر مهاجر جنگ تحملی، امکانات اقامتی و مایحتاج زندگی هدیه دادند.

۳- آموزش و پرورش : در طول دوران دفاع مقدس، آموزش و پرورش فرهنگ دفاع و حماسه‌های جنگ تحملی را به

خانواده‌ها و دانشآموزان انتقال داد. در این زمان بیش از ۲۰ هزار نفر از رزمندگان استان را دانشآموزان تشکیل می‌دادند که حدود ۱۱۰۰ نفر از آنان به شهادت رسیدند.

۴— مردم استان : مردم از رزمندگان اسلام پشتیبانی همه‌جانبه داشتند. علاوه بر میلیاردها ریال هدایای نقدی و دههای هزار قطعه طلا و جواهرات، نزدیک به بیست هزار کامیون و وانت، هدایای غیر نقدی و ۸۰ هزار واحد خون از استان ما به جبهه‌های جنگ تقدیم کردند. این حضور گسترده و حماسی مردم، باعث کینه دشمن شد. شهرهای استان بیش از ۵۰۰ بار مورد هجوم هوایی دشمن قرار گرفت و ۱۳۰ مرتبه نقاط مسکونی مورد بمباران یا هدف موشک زمین به زمین قرار گرفت.

شدیدترین این حملات، بمباران محل برگزاری نماز جمعه همدان در روز قدس سال ۱۳۶۱ بود که در جریان آن بیش از ۶۰۰ نفر از نمازگزاران روزهدار در استادیوم قدس به شهادت رسیده یا مجروح شدند.

شكل ۷-۴— یکی از دلایل روحیه بالای رزمندگان، پشتیبانی دانشآموزان از آنان بود.

شكل ۸— ۴— بمباران مناطق مسکونی همدان در جریان جنگ تحملی

بیشتر بدانیم

در جریان این حملات بیش از ۱۶۰۰۰ واحد مسکونی، تجاری و آموزشی تخریب شد.

اعزام نزدیک به یک صد هزار نیروی داوطلب مردمی به جبهه‌ها و تقدیم نزدیک به ۸۰۰۰ شهید، ۱۷۰۰۰ جانباز و ۱۰۰۰ آزاده، بر جسته‌ترین سند حضور مردم استان در دفاع مقدس می‌باشد.

تعدادی از فرماندهان شهید استان همدان

شهید حسینعلی نوری

شهید ابوالحسن خرم رودی

شهید علی چیتسازیان

شهید علیرضا حاجی بابایی

شهید سعید قهاری

شهید عباس پورش همدانی

شهید حاج حسن تاجوک

شهید ستار ابراهیمی هزار

شهید بهرام آرایاف

شهید تقی بهمنی

شهید علیرضا دباغیان

شهید حسین شاه حسینی دستجردی

شهید محمد فتحی پاکرو

شهید محسن عینعلی

شهید محمد آبرکار

شهید محمدرضا فراهانی

شهید محسن امیدی

شهید یونس گنجی

شهید محمود نیکو منظری

شهید محمد طالبیان

برای مطالعه

شهید احمد رضا احدی: او متولد ملایر بود و معمولاً در دوران تحصیل خود با معدل ۲۰ شاگرد اول کلاس می‌شد. از سال ۱۳۶۱ در جبهه‌ها حضور یافت. در سال ۱۳۶۴ در کنکور سراسری رتبه اول رشته علوم تجربی را کسب کرد و در رشته پزشکی دانشگاه شهید بهشتی مشغول به تحصیل گردید، وی به جای تحصیل، به جمع همسنگران خود در جبهه بازگشت و در نهایت در سن ۲۰ سالگی در شلمچه به شهادت رسید.

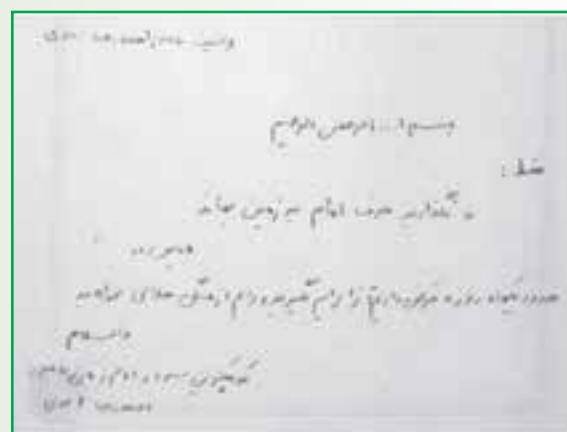

شهید احمد رضا احدی

مجموعه نوشه‌های این شهید در قالب کتابی با عنوان «حرمان هور» در سال ۱۳۷۳ کتاب برتر دفاع مقدس گردید.

متن وصیت نامه شهید احدی

کارنامه دانشگاه شهید احدی و وصیت نامه ایشان

بسم الله الرحمن الرحيم

فقط، «انگذارید حرف امام به زمین بماند، همین» حدود یک ماه روزه قرض دارم آن را برایم بگیرید و برایم از همگی حلالی بخواهید. والسلام
کوچک ترین سریاز امام زمان (عج) احمد رضا احدی

فعالیت ۴-۵

یک وبلاگ علمی با عنوان شهیدان محل زندگی خود با موضوعاتی مانند خلاصه زندگی، مهم‌ترین اقدامات، عکس، وصیت‌نامه شهدا و ... تهیه کنید.